OBSERVATORUL LEGISLATIV AL UE

EPICENTER
European Policy Information Center

PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU ENERGIE LA PREȚURI ACCESIBILE

Deblocarea adevăratei valori a uniunii noastre energetice

30 septembrie 2025

AUTORI:
Kevin Fernández-Cosials
Carlo Stagnaro

IES EUROPE

ies-europe.ro

Observatorul legislativ al UE

Planul de acțiune pentru energie la prețuri accesibile
Deblocarea adevăratei valori a uniunii noastre energetice

Kevin Fernández-Cosials
Conferențiar la Universitatea Politehnică din Madrid

Carlo Stagnaro
Director de cercetare la Istituto Bruno Leoni

30 septembrie 2025

Rezumat

- Costurile energiei în UE au crescut în ultimul deceniu, făcând țările UE mai puțin competitive în comparație cu alte economii dezvoltate și în curs de dezvoltare, precum Statele Unite, Japonia și China. Riscul de a pierde investiții în industriile mari consumatoare de energie crește cu fiecare an.
- Europa are cea mai mare rețea integrată din lume, dar sunt necesare îmbunătățiri semnificative pentru a consolida interconexiunile transfrontaliere, infrastructura de rețele inteligente, precum și integrarea și flexibilitatea sistemului energetic.
- Conform propriilor estimări ale Comisiei Europene din Planul de acțiune pentru energie la prețuri accesibile (COM/2025/79), până în 2030, aproximativ jumătate din necesarul de noi capacități transfrontaliere de energie electrică ale UE va rămâne neacoperit, frânând integrarea completă a pieței noastre energetice. Totuși, politicile energetice și climatice ale Europei pot duce la costuri energetice mai mari pentru anumite grupuri de consumatori, precum gospodăriile (inclusiv cele afectate de sărăcie energetică) și întreprinderile (în special industriile mari consumatoare de energie și expuse comerțului).
- Comisia Europeană a lansat Planul de acțiune pentru energie la prețuri accesibile 2025 pentru a răspunde nevoii de a proteja gospodăriile și întreprinderile de consecințele neintenționate și potențial dăunătoare ale acestor politici, precum și de alți factori exogeni care pot influența prețurile energiei (cum ar fi războiul din Ucraina sau tarifele vamale ale Statelor Unite).
- Evaluarea grupului de experți al Observatorului legislativ al UE a caracterizat Planul de acțiune drept un amestec de politici liberale și neliberale, majoritatea situându-se la mijlocul spectrului (scor mediu de 5,15/10, unde 0 = reglementare completă și 10 = dereglementare completă).
- Unele dintre acțiunile propuse par a fi liberale sau foarte liberale, precum îmbunătățirea capacității de a contracara monopolurile și abuzurile care distorsionează prețurile pieței, deși rămâne neclar în acest stadiu cum sunt identificate monopolurile și ce instrumente ar putea fi adoptate pentru a limita presupusele lor abuzuri. Alte acțiuni urmăresc să influențeze alegerile individuale ale consumatorilor și să încurajeze gruparea colectivă, fiind mai puțin liberale. În cele din urmă, sunt recomandate acțiuni care par antiliberale și care ar putea duce la o reglementare sporită și complexă a companiilor energetice.

Cuprins

REZUMAT 1

CUPRINS 2

DESPRE AUTORI 3

DESPRE EPICENTER 3

INTRODUCERE 4

EVALUAREA PLANULUI DE ACȚIUNE PENTRU ENERGIE LA PREȚURI ACCESIBILE REALIZATĂ DE OBSERVATORUL LEGISLATIV AL UE 5

CE E BUN, CE E RĂU ȘI CE E URÂT ÎN PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU ENERGIE 5

CAZUL ROMÂNIEI: PLAFONAREA PREȚURILOR ȘI ALTERNATIVA NEPTUN DEEP 7

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI DE POLITICI PUBLICE 8

NOTĂ METODOLOGICĂ 9

GRUPUL NOSTRU DE EXPERȚI 10

REFERINȚE 10

Despre autori

Kevin Fernández-Cosials deține un doctorat în inginerie industrială de la Universitatea Politehnică din Madrid (UPM), unde este profesor de planificare energetică și dezvoltare durabilă. A fost profesor invitat la Texas A&M University (SUA) și a revenit recent în Spania, unde este în prezent și profesor de inginerie nucleară la UPM. Kevin este membru tânăr ales al Consiliului Științific Superior, cea mai înaltă autoritate științifică din Europa în domeniul energiei nucleare, din cadrul Societății Nucleare Europene. Participă frecvent ca expert în misiunile Agenției Internaționale pentru Energie Atomică legate de securitatea nucleară în țările în curs de dezvoltare.

Carlo Stagnaro este director de cercetare și studii la Istituto Bruno Leoni din Italia. Anterior a fost șef al personalului tehnic al ministrului la Ministerul Dezvoltării Economice din Italia. Deține un masterat în inginerie de mediu de la Universitatea din Genova și un doctorat în economie, piețe și instituții de la IMT Alti Studi, Lucca. Este, de asemenea, membru al Consiliului consultativ academic al Institute of Economic Affairs și cercetător afiliat al Observatorului Italian pentru Sărăcie Energetică din cadrul Centrului Levi-Cases al Universității din Padova. Este membru al colegiilor de redacție ale revistelor *Energia* și *Aspenia*. Principalele sale interese de cercetare includ economia energiei, politica de concurență, reglementarea și piețele digitale.

Despre EPICENTER

EPICENTER, Centrul European de Informare Politică, este o inițiativă independentă a douăsprezece think tank-uri de top din întreaga Europă. Scopul său este să informeze dezbaterea politică europeană și să promoveze principiile unei societăți libere, reunind expertiza membrilor săi.

EPICENTER este format din Centrul pentru Studii Politice (Danemarca), Forumul pentru Dezvoltare Civilă (Polonia), Fundalib (Spania), Institutul Economic Molinari (Franța), Institutul pentru Afaceri Economice (Regatul Unit), Institutul de Studii Economice și Sociale (Slovacia), Institutul pentru Studii de Piață (Bulgaria), Istituto Bruno Leoni (Italia), KEFiM (Grecia), Institutul Lituanian pentru Piața Liberă, Prometheus (Germania) și Timbro (Suedia). La fel ca membrii săi, EPICENTER este independent din punct de vedere politic și nu acceptă finanțare din bani publici.

Introducere

Comisia Europeană (CE) recunoaște că, în pofida progreselor în materie de energie regenerabilă și interconexiuni, precum și a eforturilor de a deschide și integra piața energiei, UE încă nu dispune de o „veritabilă uniune energetică”. Potrivit CE, prețurile ridicate ale energiei, dependența de importurile de combustibili fosili și ineficiențele rețelei amenință competitivitatea, coeziunea socială și supraviețuirea industriei. Pentru a aborda aceste probleme, CE a propus Planul de acțiune pentru energie la prețuri accesibile 2025, încadrat în Pactul pentru o industrie curată (Clean Industrial Deal) și în Busola pentru competitivitate (Competitiveness Compass). Obiectivul imediat este reducerea costurilor energiei, urmărind în același timp reforme pe termen lung și decarbonizarea economiei.

CE a identificat trei probleme de fond. Prima este dependența de combustibilii fosili. UE încă importă 90% din gazele sale naturale, lăsând gospodăriile și industriile vulnerabile la volatilitatea prețurilor globale. A doua este integrarea ineficientă: deși UE are cea mai interconectată rețea din lume, întârzierile în autorizare, congestia și lipsa capacității transfrontaliere mențin prețurile mai ridicate decât ar trebui. A treia, costurile structurale ale tranziției către energia curată, respectiv investițiile în rețea și costurile de redistribuire a producției (re-dispatching) și de limitare a producției (curtailment), se ridică deja la miliarde și continuă să crească.

Pentru a depăși aceste impedimente, CE a stabilit trei „elemente facilitatoare” (enablers):

1. **O piață pe deplin integrată**, cu mai multe interconexiuni, digitalizare și simplificare a reglementărilor, pentru a reduce costurile (cu un potențial de economisire de 40-43 de miliarde de euro anual până în 2030)
2. **Un sistem decarbonizat**, pentru a extinde energia curată și electrificarea, a reduce expunerea consumatorilor la combustibilii fosili și a îmbunătăți eficiența energetică
3. **O piață a gazelor mai echitabilă**, păstrând gazele naturale în mix, dar sub reguli mai transparente și colective, pentru a permite agregarea cererii la nivelul întregii UE

Planul de acțiune urmărește obținerea unor beneficii financiare semnificative. Prin reducerea importurilor de combustibili fosili, UE se așteaptă să economisească 130 de miliarde de euro anual până în 2030 (0,65% din PIB), economiile anuale fiind anticipate să crească la 260 de miliarde de euro până în 2040. Aceste economii depind de creșterea electrificării și a eficienței (25%), de înlocuirea combustibililor fosili cu surse regenerabile (50%) și de extinderea rețelelor inteligente (25%).

Documentul prezintă, totuși, unele contradicții. Ușurarea pe termen scurt așteptată din reducerea facturilor la energie depinde în mare măsură de reforme structurale pe termen lung, care nu pot fi implementate imediat. Mai mult, deși CE promite să simplifice reglementările și să reducă timpii de autorizare, prevede în același timp nevoi masive de guvernanță și coordonare la nivelul UE, ceea ce nu prea reprezintă rețeta pentru o birocrație mai suplă. În plus, nu se poate presupune că dependența de combustibilii importați, în special gazele naturale, va cauza prețuri ridicate pe termen lung: prețurile gazelor ar putea foarte bine să scadă în viitor, ca urmare a unor noi descoperiri, a unei infrastructuri mai bune și a unei cereri reduse. De asemenea, decarbonizarea și utilizarea surselor regenerabile susținute de stat pot fie să crească, fie să scadă prețurile, în funcție de mai mulți factori, printre care costul tehnologiilor de generare și stocare a energiei electrice, prețul de piață al gazelor, caracteristicile specifice fiecărei țări și costul infrastructurii de rețea și al serviciilor de flexibilitate.

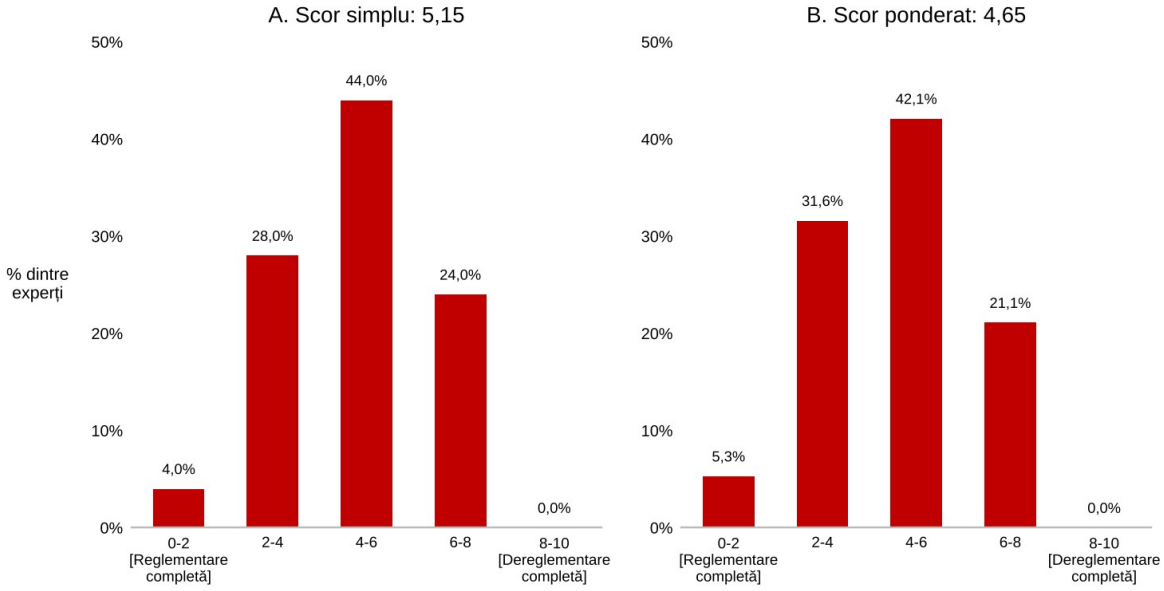
În esență, Planul de acțiune este ambițios. Își propune să combată sărăcia energetică, să împiedice prăbușirea industriilor, să finalizeze uniunea energetică și să finanțeze tranziția către energia curată. Totuși, dependența sa de investiții la scară largă, de o guvernanță centralizată, de un calendar optimist și de unele ipoteze fideiste ridică întrebări cu privire la capacitatea UE de a oferi atât *energie ieftină acum*, cât și o *decarbonizare sistemică ulterior*, fără a se împiedica de propriile contradicții.

Evaluarea Planului de acțiune pentru energie la prețuri accesibile realizată de Observatorul legislativ al UE

Evaluarea grupului de experți privind Planul de acțiune pentru energie la prețuri accesibile și Pactul pentru o industrie curată relevă opinii eterogene, unii experți considerând legislația ca având o orientare liberală, în timp ce alții o percep ca având componente antiliberale. Scorul mediu este de 5,17 din 10 (unde 0 = reglementare completă și 10 = dereglementare completă; a se vedea Figura 1A). Scorul ponderat[1] este de 4,65/10, relevând un sentiment ușor antiliberal în ansamblu (Figura 1B).

Abaterea standard a răspunsurilor este destul de mare (peste 1,5 puncte). Acest lucru se datorează faptului că planul este compus din mai multe acțiuni individuale. Unele dintre acțiuni sunt clar liberale, cel puțin în principiu, precum Acțiunea 3 din Pilonul I, care urmărește desființarea monopolurilor și promovarea concurenței. Alte acțiuni se înclină clar către capătul opus al spectrului, precum Acțiunea 8, care încearcă să controleze direct prețurile pentru a evita vârfurile de preț. Analiza din acest document tratează pachetul ca pe un întreg și echilibrează efectele fiecărei acțiuni propuse.

Figura 1. Procentele scorurilor și scorurile medii din evaluarea Observatorului legislativ al UE privind Pactul pentru o industrie curată, în special pentru Planul de acțiune pentru energie la prețuri accesibile al CE

Sursa: Analiza autorilor[2][3]

Ce e bun, ce e rău și ce e urât în planul de acțiune pentru energie

Planul de acțiune al CE pare a fi o colecție eterogenă de politici diverse.

Mai întâi, *ce e bun*. CE pare să recunoască faptul că piețele de energie sunt suprareglementate și supraimpozitate. Pentru a reduce facturile la electricitate atât pentru consumatori, cât și pentru producători (Pilonul I), CE recomandă reducerea impozitării electricității (Acțiunea 1), reducerea timpilor de autorizare pentru noii producători de energie (Acțiunea 2) și combaterea monopolurilor sau cartelurilor care împiedică concurența (Acțiunea 3). Unele politici cu orientare liberală sunt evidente în Pilonul II și Pilonul III, precum simplificarea regimului de guvernanță pentru a încuraja investițiile (Acțiunea 5) și promovarea legislației privind transparența pentru consumatori, industrii și producători de energie (Acțiunea 6). Nu există politici liberale în Pilonul IV.

[1] Media ponderată ia în considerare atât nivelurile de încredere ale experților, cât și armonizarea răspunsurilor pe scala reglementare-dereglementare. Pentru mai multe detalii, a se vedea nota metodologică de la finalul acestui document.

[2] Media ponderată ia în considerare atât nivelurile de încredere ale experților, cât și armonizarea răspunsurilor pe scala reglementare-dereglementare.

[3] Media simplă nu ia în considerare nivelurile de încredere ale experților și armonizarea răspunsurilor pe scala reglementare-dereglementare.

Să continuăm cu *ce e rău*. În multe dintre politici, CE direcționează UE să orienteze piața către cele mai bune rezultate fie modelând-o (prin investiții publice), fie influențând direct actorii privați să se îndrepte în direcția dorită. CE pare să creadă că, manipulând piața energiei, rezultatele obținute vor fi cele de maxim beneficiu pentru cetățenii și industria UE. Exemple ale acestor acțiuni pot fi găsite în Pilonul II, precum lansarea unui nou grup operativ și intensificarea electrificării în industrii sau a decarbonizării (Acțiunea 5). Cumva, impulsul pentru decarbonizarea UE este menținut în pofida consecințelor costisitoare, iar mijloacele de atingere a acestui obiectiv nu sunt puse sub semnul întrebării, chiar dacă ar putea fi concepute strategii mai eficiente din punctul de vedere al costurilor (Ďurana et al. 2025). În Pilonul I, o anumită gândire dezideravită se observă în sugestiile de a „crește flexibilitatea sistemului prin desfășurarea stocării", care necesită tehnologie scumpă sau nepregătită, ori de a „accelera modernizarea și digitalizarea rețelelor", ceea ce pare să presupună că inovația poate fi planificată și că inovația planificată nu va avea niciun cost (Acțiunea 2). În cele din urmă, acest plan pledează pentru controale ale prețurilor, ca în Pilonul IV, Acțiunea 8, o politică ce tinde să aibă efecte contrare și care chiar și recent a fost aspru criticată nu doar de experți ai pieței libere (Friedman, 2007), (Stagnaro 2022), ci și de reglementatori independenți (a se vedea, de exemplu, declarațiile pe care Banca Centrală Europeană[4] și Agenția UE pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei[5] le-au emis cu privire la plafoanele tranzitorii ale prețului gazelor în timpul crizei energetice din 2022).

Acest amalgam de politici dezvăluie un adevăr neplăcut, așa că să încheiem cu *ce e urât*. Atunci când un plan conține un amestec de politici liberale și antiliberale, rezultatele nu sunt ușor de prevăzut. Problema planului actual este că multe dintre politici se exclud reciproc; nu este posibil să se obțină un rezultat satisfăcător pentru două politici dacă acestea servesc stimulente contradictorii. A se vedea următoarele exemple:

- Obiectivul UE de a crește eficiența energetică contravine direct dorinței sale de a oferi electricitate mai ieftină consumatorilor și producătorilor.
- UE dorește să crească competitivitatea și să reducă prețurile energiei, dar vrea să facă acest lucru limitând consumul de energie la energia fără emisii de carbon și promovând tehnologii specifice fără emisii de carbon (de exemplu, impunând o cotă de energie regenerabilă, dar fără a lua în considerare energia nucleară).
- UE dorește să investească în siguranța rețelei pentru a fi pregătită pentru următoarea criză energetică, dar vrea în același timp să reducă costurile energiei pe termen scurt.

Când alergi după doi iepuri în același timp (ceea ce pare să facă UE cu acest plan de acțiune pentru energie), vei rămâne fără niciun rezultat concludent, mai flămând, mai obosit și într-o poziție mai proastă decât înainte, și va trebui să reîncepi să gândești și să planifici. Implementarea acțiunilor propuse de acest plan poate duce la întârzieri și incertitudine. Tabelul 1 oferă un rezumat al acestui amestec.

Tabelul 1. Scorurile individuale ale acțiunilor din Planul de acțiune pentru energie la prețuri accesibile al CE

Acțiune	Scor (0 = reglementare completă, 10 = dereglementare completă)
Pilonul I: Reducerea costurilor energiei	
Acțiunea 1: Facturile la electricitate mai accesibile	**5,67 (medie)**
Obținerea unor tarife de rețea mai eficiente pentru reducerea costurilor sistemului energetic	3,00
Reducerea impozitării electricității și eliminarea componentelor de cost neenergetice din facturi	8,00
Facilitarea trecerii consumatorilor la furnizori de energie mai ieftini, combătând în același timp sărăcia energetică	6,00
Acțiunea 2: Reducerea costului furnizării de electricitate	**4,40 (medie)**
Decuplarea facturilor de electricitate ale consumatorilor finali de prețurile ridicate și volatile ale gazelor	2,00
Reducerea timpilor de autorizare pentru o tranziție energetică accelerată	7,00

[4] „Avizul Băncii Centrale Europene", Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 2 decembrie 2022 (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022AB0044).

[5] „Mecanismul de corecție a pieței", Agenția Uniunii Europene pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei (https://www.acer.europa.eu/gas/market-correction-mechanism).

Acțiune	Scor (0 = reglementare completă, 10 = dereglementare completă)
Accelerarea extinderii, modernizării și digitalizării rețelelor	4,00
Creșterea flexibilității sistemului prin desfășurarea stocării și a răspunsului la cerere	4,00
Furnizarea de orientări privind promovarea remunerării flexibilității în contractele cu consumatorii finali	5,00
Acțiunea 3: Îmbunătățirea piețelor de gaze pentru obținerea unor prețuri echitabile ale energiei	**5,00 (medie)**
Asigurarea unei concurențe echitabile pe piețele de gaze	7,00
Valorificarea puterii de cumpărare a UE pentru a obține condiții mai bune la gazele naturale importate	3,00
Acțiunea 4: Eficiența energetică: realizarea de economii de energie	**3,50 (medie)**
Crearea unei piețe a eficienței de dimensiune europeană	4,00
Oferirea accesului consumatorilor la aparate mai eficiente și produse cu durată de viață mai lungă	3,00
Pilonul II: Construirea unei veritabile uniuni energetice	
Acțiunea 5: Finalizarea uniunii energetice	**4,43 (medie)**
Lansarea unui grup operativ pentru uniunea energetică	3,00
Abordarea deficitului de investiții și mobilizarea capitalului privat	6,00
Construirea unei piețe energetice mai integrate	5,00
Asigurarea certitudinii investiționale și a unui regim de guvernanță simplificat pentru o uniune energetică robustă	7,00
Intensificarea electrificării	4,00
Creșterea digitalizării și a utilizării IA în sectorul energetic	4,00
Decarbonizarea, integrarea sectorului de încălzire și răcire și facilitarea înlocuirii gazelor	2,00
Pilonul III: Atragerea investițiilor și asigurarea implementării	
Acțiunea 6: Încheierea unui contract tripartit pentru energie accesibilă pentru industria Europei	**6,00 (medie)**
Încheierea unui contract tripartit pentru energie accesibilă	6,00
Pilonul IV: Pregătirea pentru eventuale crize energetice	
Acțiunea 7: Asigurarea securității aprovizionării pentru stabilitatea prețurilor	**2,00 (medie)**
Contribuția la stabilitatea prețurilor printr-un cadru de securitate energetică adecvat scopului	2,00
Acțiunea 8: Asigurarea pregătirii pentru o criză a prețurilor	**4,50 (medie)**
Evitarea vârfurilor de preț în timpul crizelor energetice	2,00
Creșterea accesului transfrontalier la electricitate accesibilă	7,00

Sursa: Analiza autorilor.

Cazul României: plafonarea prețurilor și alternativa Neptun Deep

Dezbaterea europeană despre energie accesibilă are în România un test recent și concret. Din noiembrie 2021, țara a aplicat una dintre cele mai complexe și mai costisitoare scheme de plafonare a prețurilor la energie din Uniune. Plafonarea la electricitate a expirat la 30 iunie 2025, fără prelungire, iar în iulie 2025 prețurile la energia electrică din indicele prețurilor de consum au crescut cu 61,57% într-o singură lună, contribuind la urcarea inflației anuale la 7,84%.[6]

[6] Creșterea prețurilor la energia electrică (61,57% în iulie 2025 față de iunie 2025) și rata anuală a inflației (7,84%): Institutul Național de Statistică, comunicat de presă „Indicii prețurilor de consum, iulie 2025”, 12 august 2025 (https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/ipc07r25.pdf), preluat de Agerpres, „Energia electrică, în topul scumpirilor în iulie 2025”, 12 august 2025 (https://agerpres.ro/economic/2025/08/12/energia-electrica-in-topul-scumpirilor-in-iulie-2025-crestere-de-aproape-63--1475255). Plafonarea a fost introdusă prin OUG nr. 118/2021, modificată prin Legea nr. 259/2021, pentru perioada începând cu 1 noiembrie 2021 (e-juridic, https://e-juridic.manager.ro/articole/legea-nr-259-din-2021-plafonarea-preturilor-la-curent-si-

Esențial pentru analiza de față nu este însă șocul de preț în sine, ci mecanismul din spatele lui. Schema nu a ascuns doar costurile. Analiștii au avertizat încă din 2024 că tinde să mențină prețurile angro și cu amănuntul peste nivelul pe care l-ar produce o piață funcțională, iar Comisia Europeană a apreciat, în mai 2025, că obligația producătorilor de a vinde gaze la preț fix distorsionează semnalele de preț și funcționarea pieței. Cu alte cuvinte, intervenția menită să protejeze consumatorii riscă să contribuie ea însăși la prețuri mai mari, exact riscul semnalat la Pilonul IV, Acțiunea 8, și documentat anterior în literatura EPICENTER (Stagnaro 2022). La electricitate, plafonul universal, aplicat tuturor indiferent de venit, a fost înlocuit cu un voucher lunar țintit de 50 de lei, gândit pentru circa 2,1 milioane de gospodării vulnerabile, dar primit, în decembrie 2025, de doar aproximativ 700.000. La gaze, prețul pentru consumatorii casnici rămâne plafonat până la 31 martie 2027.[7]

Dacă plafonarea ilustrează limitele intervenției pe partea de cerere și de preț, partea de ofertă oferă alternativa structurală. Proiectul Neptun Deep, o investiție de circa 4 miliarde de euro a OMV Petrom și Romgaz în Marea Neagră, urmează să înceapă producția în 2027. La capacitate maximă, va produce circa 8 miliarde de metri cubi de gaze pe an, dublând producția internă a României și transformând țara în cel mai mare producător de gaze din Uniunea Europeană și în exportator net. Rezervele recuperabile sunt estimate la circa 100 de miliarde de metri cubi, iar veniturile la bugetul de stat, la aproximativ 20 de miliarde de euro pe durata proiectului.[8]

Cele două cazuri rezumă teza acestei evaluări. Plafonarea, o măsură intervenționistă, a oferit o ușurare aparentă pe termen scurt, dar a distorsionat semnalele de preț, riscând să mențină prețurile mai sus, și s-a încheiat cu un salt brusc al acestora. Oferta internă, rezultatul investiției și al simplificării autorizărilor, promite energie ieftină și abundentă în mod durabil. Pentru România, lecția planului european se citește direct: accesibilitatea nu se obține suprimând prețurile, ci eliminând barierele din calea producției.

Concluzii și recomandări de politici publice

Cheia acestui Plan de acțiune pare să stea în care set de politici, liberale sau antiliberale, este implementat primul și mai ușor. Măsurile liberale sunt în mod firesc mai rapid de aplicat, deoarece implică de obicei dereglementare sau pur și simplu renunțarea la a face ceva, mai degrabă decât adăugarea de noi reguli. Aceste acțiuni pot aduce o oarecare ușurare pe termen scurt, dar efectul lor riscă să fie umbrit odată ce programele antiliberale, mai greoaie, urmează inevitabil.

Dacă UE dorește cu adevărat să asigure energie ieftină și abundentă, o reformă cu adevărat orientată spre libertate ar trebui să înceapă cu retragerea reglementărilor, nu cu adăugarea de noi straturi de guvernanță. Impozitarea energiei ar trebui redusă fără întârziere. Soluțiile bazate pe piață, precum reformarea Sistemului de comercializare a certificatelor de emisii (Stagnaro et al. 2025), încurajarea adoptării voluntare a eficienței

---

gaze-in-linie-dreapta-28447.html). Încheierea schemei la electricitate la 30 iunie 2025: Business Forum, „Energy price caps in Romania to end after more than 4 years”, 30 iunie 2025 (https://businessforum.ro/energy/20250630/energy-price-caps-in-romania-to-end-after-more-than-4-years-1972); BZI, „Schema de plafonare a prețurilor la energie electrică se încheie”, 30 iunie 2025, cu declarația președintelui ANRE (https://www.bzi.ro/schema-de-plafonare-a-preturilor-la-energie-electrica-se-incheie-ce-se-intampla-cu-preturile-5296848). Caracterizarea schemei drept „cea mai complexă și mai costisitoare din Europa”: Romania Insider, „EC requires Romania to terminate energy price capping mechanism”, 7 octombrie 2024 (https://romania-insider.com/ec-romania-end-energy-price-capping-october-2024).

[7] Avertismentul analiștilor: Romania Insider, 7 octombrie 2024 (https://romania-insider.com/ec-romania-end-energy-price-capping-october-2024). Evaluarea Comisiei: Comisia Europeană, DG Energie, „May infringement package: key decisions on energy”, 7 mai 2025, aviz motivat în cauza INFR(2024)2194 (https://energy.ec.europa.eu/news/may-infringement-package-key-decisions-energy-2025-05-07_en). Voucherul de 50 de lei și ținta de circa 2,1 milioane de gospodării: Business Forum, 30 iunie 2025 (https://businessforum.ro/energy/20250630/energy-price-caps-in-romania-to-end-after-more-than-4-years-1972). Beneficiarii efectivi (circa 700.000, conform statisticilor platformei EPIDS): Cotidianul, „Voucherele de energie, impact mult sub așteptări”, 16 decembrie 2025 (https://www.cotidianul.ro/voucherele-de-energie-impact-mult-sub-asteptari/). Plafonarea prețului gazelor pentru consumatorii casnici până la 31 martie 2027, prin ordonanță de urgență: Europa Liberă România, 5 martie 2026 (https://romania.europalibera.org/a/guvernul-a-aprobat-plafonarea-pretului-la-gaze-pentru-inca-un-an-dar-pe-alte-principii-si-doar-pentru-consumatorii-casnici/33696098.html).

[8] Investiția (până la 4 miliarde de euro), primele gaze (2027), producția la platou (circa 8 miliarde de metri cubi pe an) și veniturile la buget (circa 20 de miliarde de euro): OMV, comunicat de presă „OMV Petrom and ROMGAZ spud the first gas production well of Neptun Deep project”, 25 martie 2025 (https://www.omv.com/en/media/press-releases/2025/250325-omv-petrom-and-romgaz-spud-the-first-gas-production-well-of-neptun-deep-project). Volumul de circa 100 de miliarde de metri cubi și poziția de cel mai mare producător de gaze din UE: OMV, comunicat de presă privind decizia finală de investiție, 21 iunie 2023 (https://www.omv.com/en/media/press-releases/2023/230621-omv-announces-final-investment-decision-taken-by-omv-petrom-for-natural-gas-deep-water-project-neptun-deep). Dublarea producției interne și statutul de exportator net, potrivit Ministerului Energiei: Reuters, preluat de Baird Maritime, 26 martie 2025 (https://www.bairdmaritime.com/offshore/drilling-production/drilling-begins-on-romanian-black-sea-offshore-gas-project-neptun-deep).

energetice și a decarbonizării și eliminarea treptată a subvențiilor distorsionante, ar servi mai bine scopul decât o nouă rundă de mandate prescriptive.

Notă metodologică

Rezultatele evaluării Observatorului legislativ al UE sunt prezentate atât ca medie simplă, cât și ca medie ponderată, pentru a (a) calibra diferențele de percepție și prejudecățile experților pe scala reglementare-dereglementare, (b) ține seama de încrederea experților în domeniul lor de expertiză și (c) ține seama de măsura în care evaluarea se bazează pe cunoștințele expertului despre sectorul respectiv.

Acest proces a implicat trei etape principale:

1. Armonizarea percepțiilor și reducerea prejudecăților: experților li s-a cerut să evalueze 40 de scenarii ipotetice (vignete) în fiecare domeniu de politică publică (King et al. 2004; Pemstein et al. 2020), stabilind dacă politica respectivă se îndreaptă către mai multă reglementare (antiliberală) sau către mai multă dereglementare (proliberală). Pentru a asigura comparabilitatea între respondenți, am utilizat o scală standardizată de la 0 la 10, în care:
    - 0 = reglementare completă (poziție antiliberală)
    - 5 = nicio schimbare / status quo
    - 10 = dereglementare completă (poziție proliberală)

    Pentru a îmbunătăți acuratețea interpretării, au fost concepute vignete separate pentru opt domenii distincte de politică publică, în care liberalizarea poate lua forme diferite:

    1. Platforme digitale
    2. Mediu și emisii
    3. Politica comercială
    4. Politica comună în domeniul pescuitului
    5. Politica comercială comună
    6. Politica agricolă
    7. Piețele energiei
    8. Protecția consumatorilor

    Fiecare set de vignete a conținut cinci scenarii de politică publică imaginare, de la cele puternic reglementatoare la cele puternic liberalizatoare.[9] Acestea au servit drept repere, permițând standardizarea evaluărilor experților între domenii și în cadrul fiecărui domeniu.
2. Evaluarea experților: experții au evaluat reglementările UE folosind aceeași scală.
3. Nivelul de încredere al experților: pentru fiecare reglementare, experții și-au raportat nivelul de încredere în expertiza lor pe subiectul respectiv și măsura în care evaluarea lor s-a bazat pe această expertiză (ambele pe scala de la 0 la 10).

Scorul mediu ponderat final se calculează după cum urmează.

Procedura de recalibrare

Fie X_i evaluarea brută acordată de expertul i setului de vignete și fie Y evaluarea „adevărată”, prestabilită, a vignetelor. Pentru fiecare expert am estimat un model simplu de regresie liniară:

$$Y = a_i + b_i \cdot X_i$$

Coeficienții rezultați, a_i (interceptul) și b_i (panta), surprind modul idiosincratic în care expertul folosește scala de răspuns.

Ulterior, toate evaluările reale ale directivei furnizate de expertul i au fost ajustate astfel:

$$Y_{ij} = a_i + b_i \cdot X_{ij}$$

[9] Deși atribuirea scorurilor ideale este în mod necesar, într-o anumită măsură, subiectivă, ne propunem să rămânem în limitele consensului larg din domeniul politicilor publice, pentru a asigura o acceptabilitate largă și claritate analitică. Evaluările care se abat substanțial de la interpretările uzuale sunt revizuite și ajustate în consecință, pe baza feedbackului experților.

unde Y_{ij} este scorul de liberalizare standardizat atribuit de expertul i directivei j, iar X_{ij} este scorul brut inițial acordat acelei directive.

Ponderarea în funcție de încredere și expertiză

Pentru a integra autoevaluările experților privind nivelul lor de încredere, am aplicat evaluării fiecărui expert o ajustare calibrată, ponderată în funcție de încredere, astfel încât evaluările să nu fie distorsionate excesiv. Metodele tradiționale de ponderare liniară tind să penalizeze disproporționat scorurile cu încredere moderată, reducând semnificativ media evaluărilor. Am folosit această metodă de ponderare pentru a păstra semnalul de bază al evaluării, în special în cazul evaluărilor cu încredere moderată, recompensând în același timp încrederea mai mare și reducând, într-un mod controlat și proporțional, ponderea răspunsurilor nesigure.

Definim scorul de bază furnizat de expertul i ca:

$$S_i = \text{Intercept}_i + \text{Pantă}_i \cdot \text{Expertiză}_i$$

unde interceptul și panta sunt derivate din rezultatele vignetelor fiecărui participant, pentru a armoniza utilizarea scalei reglementare-dereglementare, iar expertiza este cunoașterea domeniului, autoevaluată pe o scală de la 0 la 10. Scorul ajustat (final) se calculează apoi astfel:

$$\hat{S}_i = S_i \cdot \left(1 + \alpha \cdot \frac{C_i - \overline{C}}{C_{max}}\right)$$

unde $C_i = C_i^{\text{politică}} + C_i^{\text{conținut}}$ este suma celor două evaluări ale încrederii expertului (fiecare pe o scală de la 0 la 10), $\overline{C} = 10$ este punctul neutru al scorului total de încredere (folosit ca referință), $C_{max} = 20$ este încrederea combinată maximă posibilă, iar α este un parametru care controlează sensibilitatea ajustării la încredere (de exemplu, α = 0,25).

Această ajustare asigură că, dacă $C_i = 10$, atunci $\hat{S}_i = S_i$ (nicio modificare); dacă $C_i > 10$, atunci $\hat{S}_i > S_i$ (ușoară ajustare în sus); iar dacă $C_i < 10$, atunci $\hat{S}_i < S_i$ (ușoară reducere).

Valoarea lui α determină cât de mult modifică încrederea scorul. În cazul nostru, am stabilit α = 0,25, astfel încât un răspuns cu încredere deplină ($C_i = 20$) este majorat cu 12,5%, iar unul cu încredere minimă ($C_i = 0$) este redus cu 12,5%. Se creează astfel o marjă de influență limitată, care evită extremele și păstrează diferențele relative.

Această metodă se inspiră din metodele de ponderare cu praguri flexibile descrise în literatura de specialitate privind evaluarea de către experți (de exemplu, Belton și Stewart 2002; Cooke 1991) și urmărește să respecte expertiza fără a permite ca un număr mic de respondenți foarte încrezători să influențeze disproporționat rezultatele agregate.

Grupul nostru de experți

Grupul de experți al Observatorului legislativ al UE cuprinde 34 de experți, din peste 25% dintre statele membre actuale ale UE. Majoritatea (62%) dețin un doctorat în domeniul lor de expertiză. Cei mai mulți (66,7%) lucrează ca cercetători sau consilieri de politici publice în think tank-uri, instituții guvernamentale sau organizații neguvernamentale, în timp ce unul din cinci (20,8%) ocupă poziții academice titulare sau în curs de titularizare, ca lectori, conferențiari sau profesori; restul experților (12,5%) sunt cercetători în instituții academice (inclusiv doctoranzi și cercetători postdoctorali). Două treimi dintre membrii grupului (66%) au peste opt ani de experiență profesională.

Referințe

Belton, V. și Stewart, T. J. (2002) Multiple Criteria Decision Analysis: An Integrated Approach. Boston: Springer US.

Cooke, R. M. (1991) Experts in Uncertainty: Opinion and Subjective Probability in Science. Oxford: Oxford University Press.

Ďurana, R., Andersen, L. și Stagnaro, C. (2025) A linear route to net zero: Why the European Commission's 2040 target is costly, inflexible, and risky. Bruxelles: EPICENTER (https://www.epicenternetwork.eu/wp-content/uploads/2025/08/A-Linear-Route-to-Net-Zero-EPICENTER.pdf).

Friedman, M. (2007) Price Theory. New York: Routledge.

King, G., Murray, C. J. L., Salomon, J. A. și Tandon, A. (2004) Enhancing the validity and cross-cultural comparability of measurement in survey research. American Political Science Review 98(1): 191-207.

Stagnaro, C. (2022) If you are a hammer everything is a nail: The case against energy price caps. Bruxelles: EPICENTER (https://www.epicenternetwork.eu/wp-content/uploads/2023/12/If-you-are-a-hammer-everything-is-a-nail-%E2%80%93-The-case-against-energy-price-caps.pdf).

Stagnaro, C., Philippe, C., Năsulea, C., Năsulea, D., Andersen, L., Zieliński, M., Brøns-Petersen, O., Ďurana, R., Nechita, R. și Wang, W. H. (2025). Energising Europe: A market approach to clean and abundant energy. Bruxelles: EPICENTER (https://www.epicenternetwork.eu/wp-content/uploads/2025/02/Energising-Europe-EPICENTER.pdf).